

Концептуальні засади регулювання інтелектуального капіталу підприємств

Кадетова О. М., здобувачка вищої освіти за другим (магістерським) рівнем

2 курсу спеціальності «Адміністративний менеджмент», НФаУ

Глєбова Н. В., к.е.н., доцент кафедри менеджменту та публічного адміністрування, НФаУ

Розвиток вітчизняної економіки базується на ефективному використанні наявних факторів виробництва та можливості залучення додаткових ресурсів. В умовах індустріальної економіки визначальними факторами виробництва були фінансовий капітал і виробничі технології, але в міру трансформації світової економіки на перше місце вийшли інтелектуальний капітал (ІК) та інформаційні технології.

Результат інтелектуальної, творчої діяльності однієї людини або кількох осіб формує інтелектуальну власність (ІВ), якщо вона оформлена і підтверджена юридично. Інтелектуальною власністю володіє той, хто має на це законне право, хоча користуватися результатами інтелектуальної діяльності може будь-хто, хто отримує законний доступ до відповідної інформації. Об'єктами інтелектуальної власності можуть бути і нематеріальні активи, і матеріальні, якщо вони створені на їх основі. Науковці, які досліджували сутність, властивості та види ІВ, визначили особливості її формування та зв'язок з елементами ІК [1–3], стверджуючи, що «в основу ІК входить інтелектуальна власність, як результат інтелектуальної творчої діяльності, результат власного творчого пошуку...» [4].

Усі без винятку концепції економічного зростання визнають, що кількість інтелектуальних ресурсів та рівень їх ефективності напряму впливають на темпи приросту ВВП та рівень національного багатства у довгостроковій перспективі. У моделі економічного зростання Р. Солоу до класичної виробничої функції введено технологічну константу, якою він послуговується для аргументації дотримання нейтрального технічного прогресу, тобто такого, який однаковою мірою збільшує продуктивність і праці, і капіталу [5, с. 619–632].

Згідно теорії зростання П.М. Ромера науково-технічний прогрес є основним внутрішнім фактором економічного зростання. Модель ендогенного НТП П. М. Ромера припускає, що технологічні зміни є результатом цілеспрямованої діяльності людей, а подальше використання створених ними технологій вже не потребує концентрації інтелектуальних зусиль. На думку дослідника, в економіці слід виділяти дослідницький сектор, сектор виробництва засобів виробництва та сектор виробництва кінцевої продукції, а збільшення капіталовкладень у дослідження та людський капітал дозволить досягти значно більшого приросту ВВП, ніж при концентрації інвестицій у промислові сектори [6].

Окрема група теорій економічного зростання 1960-х рр. базувалась на явному виділенні «людського інтелектуального фактору», а теоретики людського капіталу (Г. С. Беккер, Т. У. Шульц, Я. Мінцер) досліджують роль знань та умінь працівників у процесі виробництва та збільшення продуктивності їх праці. До поняття «людський капітал» відносять сукупність всіх людських здібностей, які дають можливість отримувати дохід, а оскільки мова йде про

категорію «капітал», то неминуче виникає питання розрахунку його ефективності та доцільності інвестицій у його розвиток.

Зате така складова ІК, як ринковий (споживчий, марочний чи клієнтський) капітал, не викликає проблем в сенсі побудови системи управління ним, оскільки навіть при різних трактуваннях цього терміну йдеться про сукупність зв'язків з клієнтами, напрацювання яких підприємство може перетворити у гроші або акумулювати для просування своїх наступних продуктів. Принципи управління клієнтською базою є специфічними для різних видів бізнесу і вони не завжди співзвучні з методами управління людським та організаційним капіталом в межах підприємства, однак їх можна однозначно описати в межах підходу до управління.

Традиційно на вітчизняних підприємствах використовувався функціональний підхід до управління, який базується на виділенні стандартизованих управлінських дій (функцій менеджменту), послідовне виконання яких є основою технології менеджменту. Найчастіше послуговуються американською концепцією загальних та часткових (їх ще називають спеціальними або конкретними) функцій менеджменту. До загальних функцій відносять планування, організування, мотивування та контролювання, а частковими функціями послуговуються залежно від конкретного об'єкту управління.

З точки зору функціонального підходу до управління ІК є частковою функцією менеджменту, яка полягає у послідовному і циклічному виконанні управлінських дій (планування, організування, мотивування, контролювання та регулювання). Існує тісний зв'язок між окремими елементами ІК, відповідними частковими функціями та системою комунікацій підприємства, яка ці зв'язки підтримує і забезпечує. Система комунікацій підприємства через свої підсистеми (технічну, соціальну, інформаційну, управлінську) пов'язує керовані підсистеми (технічна підготовка, матеріально-технічне постачання, виробництво, фінансування, кадрове забезпечення, збут тощо) з елементами системи управління ІК (НДДКР, управлінські і технічні інновації, ринкові активи, інтелектуальна власність) та зовнішнім мікро- (постачальники, споживачі, конкуренти, державні органи влади) і макросередовищем (стан техніки і технології, міжнародні події, законодавство, інфраструктура) [7, с. 21–31; 8].

Якщо описати управління ІК у термінах процесного підходу до менеджменту, то це буде сукупність бізнес-процесів, результатом яких є створення інтелектуального продукту для власного споживання, накопичення чи на продаж, а також формування та максимально ефективного використання ІК. Кожен з таких бізнес-процесів пов'язаний з окремими структурними одиницями підприємства, має вхід, вихід, управляючі впливи та механізми реалізації. Прикладами бізнес-процесів можуть бути тестування кадрів, атестація кадрів, формування штатного розпису, реструктуризація підрозділу, формування клієнтської бази, вивчення ринку, проведення переговорів, юридична підтримка, патентний супровід, захист інтелектуальних прав і багато інших.

Управління ІК доцільно розглядати як процес впливу керуючої підсистеми на керовану з метою формування, розвитку, використання та комерціалізації ІА і

консолідації їх у формі оціненої вартості з метою збільшення вартості бізнесу. Особливого значення в умовах мінливості зовнішнього середовища та зростання ступеня невизначеності середовища прийняття управлінських рішень набуває функція регулювання ІК. Як загальна функція менеджменту регулювання – вид управлінської діяльності, спрямований на усунення відхилень, збоїв, недоліків тощо керованій системі шляхом розроблення і впровадження керуючою системою відповідних заходів.

Регулювання всіх управлінських дій має відбуватися компетентними особами різних підрозділів під керівництвом координатора, який єдиний з них не має інших обов'язків на підприємстві. На стадії розвитку ІК функція регулювання ускладнюється, на великому промисловому підприємстві слід виділяти окремі посади для роботи з різними складовими ІК та їх елементами.

Стадія комерціалізації ІК є менш трудомісткою від попередньої в сенсі проведення регулюючих дій, але потребує юридичного супроводу. Людей потрібно піддавати ротації, щоб спеціалісти не втрачали стимулів для свого професійного та інтелектуального розвитку.

Завершальним етапом технології управління ІК є формалізація управлінських рішень, які є наслідком регулювання ІК. Поширеними напрямками регулювання є: розвиток персоналу (атестація кадрів, підвищення кваліфікації, перепідготовка, тренінги, стажування); реінжиніринг бізнес-процесів (часткова зміна технології управління бізнесом, організаційні зміни і організаційний розвиток, зміна організаційної структури управління, штатного розпису, посадових інструкцій); розвиток СК (формування і розвиток клієнтської бази, удосконалення управління відносин з клієнтами, маркетингові дослідження, цілеспрямований вплив на потенційних споживачів, брендинг); комерціалізація ІК (юридичний супровід ОІВ, патентно-ліцензійна робота, оцінювання поточної і майбутньої вартості ІК, підготовка до продажу і продаж інтелектуальних активів).

Використана література:

1. Березина В. Что такое интеллектуальная собственность? 2006. URL: <http://www.trizland.ru>.
2. Брукинг Э. Интеллектуальный капитал. / Пер. с англ.; под. ред. Л. Н. Ковалик. СПб. : Питер, 2001. 288 с.
3. Степанова Т. Е., Манохина Н. В., 2008. Экономика, основанная на знаниях. М. : Гардарики, 2008. 238 с.
4. Андросук Г. О., Давимука С. А. Міграція інтелектуального капіталу : вплив на економіку та інноваційний розвиток. *Регіональна економіка*, 2015. № 20. С. 65–82.
5. Курс экономической теории / под ред. проф. Чепурина М. Н., проф. Киселевой Е. А., Киров. : АСА, 2009. 848 с.
6. Romer P. M. Growth based on increasing due to specialization. *American Economic Review*. 1987. № 2. V. 77.

7. Босак А. О., Прокопенко І. В. Проблеми оцінювання споживчого капіталу промислових підприємств. *Науковий потенціал сучасної економічної науки : міжнародна науково-практична інтернет-конференція*. Тернопіль, 27.04.2016.

8. Кузьмін О. Є., Алексеев І. В., Мельник О. Г. *Процесно-структурований менеджмент : методологія та інструментарій*. / За ред. д.е.н., проф. О. Є. Кузьміна. Львів : Растр-7. 2013. 428 с.

Дослідження підходів щодо формування стратегій інноваційного розвитку фармацевтичних компаній

Канибекова Д. Т., здобувач вищої освіти 2 курсу спеціальності «Економіка підприємства» Національного фармацевтичного університету

*Літвінова О. В., докт. фарм. наук, доцент кафедри управління, економіки та забезпечення якості у фармації
Національного фармацевтичного університету
hlitvinova@gmail.com*

Створення і впровадження в медичну практику вітчизняних інноваційних конкурентоспроможних лікарських засобів (ЛЗ) сприяє більш ефективному забезпеченню населення, закладів охорони здоров'я якісними і безпечними лікарськими засобами вітчизняного виробництва. Інноваційна діяльність – запорука успішного розвитку фармацевтичної компанії.

Мета роботи – аналіз та систематизація методичних підходів щодо формування стратегій інноваційного розвитку фармацевтичних компаній.

Аналіз та систематизація даних літератури виявив наявність різних підходів щодо формування стратегій інноваційного розвитку фармацевтичних компаній, які пов'язані з розробкою та впровадженням ЛЗ. Згідно з визначенням ЕМА, інноваційний ЛЗ представляє собою нову активну субстанцію або вже відому субстанцію, яка застосовується за новими показаннями, на противагу дженерика. Залежно від складу FDA виділяє 7 груп ЛЗ: нова молекулярна структура (або нова хімічна сполука, ніколи раніше не присутня на ринку США в будь-якій формі); нова сіль схваленої раніше лікарської речовини (але не є новою молекулярною структурою); нова форма випуску схваленого раніше ЛЗ (але не нова хімічна сполука і не нова сіль); нова комбінація двох і більше лікарських речовин; копії ЛЗ, уже присутніх на ринку (тобто від нового виробника); відомі препарати, але застосовувані за новими показниками (включаючи перехід препарату із групи рецептурних до групи безрецептурних); ЛЗ, які знаходяться в обігу і раніше не були схвалені FDA. Залежно від особливостей і терапевтичних переваг, якими володіє або не володіє (проявляє або не проявляє в ході досліджень) препарат, FDA виділяє три групи ЛЗ: «priority review drug», «standard review drug», «orphan drug».

Таким чином, у фармацевтичній галузі, як і в інших сферах, підходи до визначення характеру та рівнів формування стратегії інноваційного розвитку можуть бути різними. У той же час, з огляду на глобальний характер світової